

**Основи правознавства.
Навчальний посібник.
Видання 2-ге, перероблене і
доповнене**

Анотація

У навчальному посібнику висвітлено історію виникнення держави та права, наведено ознаки права, його реалізації, законності й правопорядку, правомірної та протиправної поведінки, юридичної відповідальності. Розглянуто основи таких галузей права України, як конституційне, трудове, цивільне, сімейне, адміністративне, кримінальне, екологічне, інформаційне та господарське.

Для студентів закладів вищої освіти.

ЗМІСТ

Вступ.....	12
РОЗДІЛ І	
ОСНОВИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА.....	13
Глава 1. Загальна характеристика держави	13
1.1. Поняття та ознаки держави	13
1.2. Виникнення або походження держави.....	15
1.3. Історичні типи держав: поняття, характеристика	17
1.4. Поняття і класифікація функцій держави	18
1.5. Форми держави та її елементи	20
1.6. Поняття, види і характеристика форм державного устрою	22
1.7. Поняття, види і характеристика державного (політичного) режиму.....	23
1.8. Форма правління та адміністративно-територіальний устрій України	25
1.9. Механізм та апарат держави: поняття, структура	27
1.10. Поняття та основні ознаки (принципи) правової держави.....	30
1.11. Громадянське суспільство: поняття, загальна характеристика.....	31
Глава 2. Поняття та основні ознаки права.....	32
2.1. Основи теорії права, суть, властивості та ознаки права	32
2.2. Поняття та види соціальних норм.....	35
2.3. Основні принципи та функції права.....	37
2.4. Правотворчість: поняття, принципи, види	39
Глава 3. Поняття, ознаки і структура норм права	41
3.1. Поняття, основні ознаки та визначення правових норм	41
3.2. Структура норми права	43

3.3. Види правових норм	44
3.4. Поняття форми (джерела) права	45
Глава 4. Система права	48
4.1. Поняття системи права	48
4.2. Загальна характеристика галузей права	49
4.3. Поняття і види систематизації нормативно-правових актів	51
Глава 5. Правовідносини. Реалізація права	53
5.1. Правовідносини: поняття та структура	53
5.2. Реалізація нормативно-правових актів	56
5.3. Правова свідомість і правова культура	62
Глава 6. Правова поведінка	67
6.1. Правомірна поведінка: поняття, ознаки та види	67
6.2. Правопорушення: поняття, ознаки та види. Склад правопорушення	68
6.3. Юридична відповідальність	71
Питання для самостійної перевірки знань	73
РОЗДІЛ II	
ОСНОВИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	75
Глава 7. Конституційне право – провідна галузь національного права України	75
7.1. Предмет конституційного права	75
7.2. Метод конституційного регулювання	76
7.3. Система конституційного права України	77
7.4. Поняття конституції	82
Глава 8. Органи державної влади і місцевого самоврядування	89
8.1. Загальні засади органів державної влади і місцевого самоврядування	89
8.2. Верховна Рада України	90
8.3. Президент України	99
8.4. Кабінет Міністрів України та інші органи виконавчої влади	103
8.5. Прокуратура України	110
8.6. Судова система України	112
8.7. Конституційний Суд України	117
8.8. Місцеве самоврядування в Україні	121
Питання для самостійної перевірки знань	124
РОЗДІЛ III	
ОСНОВИ ЦИВІЛЬНОГО ТА СІМЕЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	126
Глава 9. Основи цивільного права України	126

9.1. Цивільне право України: поняття, предмет та метод цивільно-правового регулювання	126
9.2. Загальна характеристика цивільного законодавства.....	127
9.3. Цивільно-правові відносини та їхні елементи	130
9.4. Фізичні особи як суб'єкти цивільного права	133
9.5. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин.....	138
9.6. Поняття, види та форми правочинів	148
9.7. Представництво і довіреність.....	157
9.8. Строки та терміни. Позовна давність	163
9.9. Право власності в Україні. Захист права власності.....	170
9.10. Загальна характеристика зобов'язань: поняття, підстави виникнення та припинення	173
9.11. Виконання зобов'язань та способи забезпечення їх виконання	177
9.12. Цивільно-правова відповідальність	184
9.13. Цивільно-правові договори: види, порядок укладення та припинення	193
9.14. Загальна характеристика окремих видів цивільно-правових договорів	198
9.15. Загальна характеристика спадкового права	216
Глава 10. Сімейне право України	223
10.1. Поняття, система та джерела сімейного права	223
10.2. Порядок та умови укладання шлюбу	227
10.3. Припинення та недійсність шлюбу	229
10.4. Особисті немайнові та майнові права й обов'язки подружжя	233
10.5. Особисті немайнові та майнові права й обов'язки батьків і дітей	235
10.6. Влаштування дітей, позбавлених піклування	238
Питання для самостійної перевірки знань	245
РОЗДІЛ IV	
ОСНОВИ ТРУДОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	247
Глава 11. Предмет, метод і система трудового права.....	247
11.1. Предмет трудового права	247
11.2. Метод трудового права	252
11.3. Система та джерела трудового права	256
Глава 12. Трудові правовідносини та їх суб'єкти	264
12.1. Поняття трудових правовідносин, їх склад, зміст і загальна характеристика.....	264
12.2. Працівники як суб'єкти трудових правовідносин	268
12.3. Роботодавці як суб'єкти трудових правовідносин.....	271
Глава 13. Трудовий договір	275
13.1. Поняття трудового договору та його відмінність від цивільно-правових угод про працю.....	275
13.2. Сторони та зміст трудового договору	278

13.3. Види трудового договору.....	285
13.4. Контракт – особливий вид трудового договору.....	290
13.5. Прийняття на роботу та юридичне оформлення трудового договору	293
13.6. Зміна умов трудового договору	297
Глава 14. Припинення трудового договору	304
14.1. Поняття та загальні підстави припинення трудового договору	304
14.2. Припинення трудового договору з ініціативи працівника.....	313
14.3. Розірвання трудового договору з ініціативи власника.....	315
14.4. Розірвання трудового договору з ініціативи третіх осіб.....	337
14.5. Оформлення звільнення і проведення розрахунку	339
Глава 15. Робочий час і час відпочинку	344
15.1. Поняття і сучасні проблеми гарантій робочого часу.....	344
15.2. Режим робочого часу та його види	349
15.3. Облік робочого часу.....	357
15.4. Поняття та види часу відпочинку.....	359
15.5. Відпустки, їх види та порядок надання	365
Глава 16. Трудова дисципліна та дисциплінарна відповідальність	379
16.1. Поняття трудової дисципліни та внутрішній трудовий розпорядок.....	379
16.2. Заохочення у трудовому праві.....	383
16.3. Юридична відповідальність за порушення трудової дисципліни	386
Глава 17. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору	390
17.1. Поняття і загальна характеристика матеріальної відповідальності, її відмінність від цивільно-правової відповідальності.....	390
17.2. Підстава та умови матеріальної відповідальності	394
17.3. Види матеріальної відповідальності працівників	397
17.4. Визначення розміру шкоди та порядок її відшкодування	404
Глава 18. Індивідуальні трудові спори	407
18.1. Індивідуальні трудові спори: поняття, види, причини виникнення та способи вирішення	407
18.2. Порядок вирішення трудових спорів у комісії з трудових спорів.....	411
18.3. Судовий порядок розгляду трудових спорів	414
18.4. Порядок поновлення працівника на роботі та оплата вимушеного прогулу.....	416
Питання для самостійної перевірки знань	418
РОЗДІЛ V	
ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	421
Глава 19. Адміністративне право як галузь права	421

19.1. Поняття державного управління та співвідношення його з виконавчою владою.....	421
19.2. Поняття адміністративного права, його предмет та особливості адміністративно-правових відносин	424
19.3. Джерела адміністративного права.....	430
19.4. Форми публічного (державного) управління	432
19.5. Методи державного (публічного) управління.....	438
19.6. Поняття та склад адміністративного правопорушення	441
19.7. Поняття адміністративної відповідальності	446
19.8. Адміністративне стягнення: поняття та види	448
Питання для самостійної перевірки знань	449
РОЗДІЛ VI	
ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	450
Глава 20. Екологічне право як галузь права	450
20.1. Об'єкт і предмет екологічного права	450
20.2. Суб'єкти екологічного права	457
20.3. Методи правового регулювання в екологічному праві.....	459
20.4. Принципи екологічного права	460
Глава 21. Джерела та система екологічного права.....	462
21.1. Джерела екологічного права	462
21.2. Загальна характеристика системи екологічного права	468
21.3. Головні глобальні екологічні завдання	469
Питання для самостійної перевірки знань	470
РОЗДІЛ VII	
ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	471
Глава 22. Інформаційне право як галузь права	471
22.1. Поняття, об'єкт і предмет інформаційного права.....	471
22.2. Методологія інформаційного права	474
22.3. Система інформаційного права та його джерел.....	475
Глава 23. Інформаційні права та пошук правової інформації.....	477
23.1. Інформаційні права людини і громадянина.....	477
23.2. Правові інформаційно-пошукові системи	481
Питання для самостійної перевірки знань	482
РОЗДІЛ VIII	
ОСНОВИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	483
Глава 24. Господарське право як галузь права	483
24.1. Поняття, предмет та джерела господарського права України	483
24.2. Конституційні основи правопорядку у сфері господарювання	485

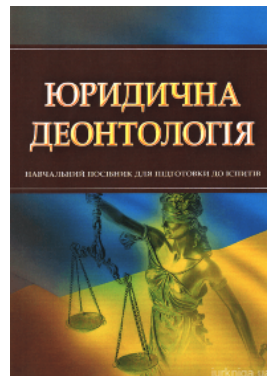
Глава 25. Основні принципи підприємництва в Україні та його організаційні форми	487
25.1. Поняття підприємництва та основні принципи його здійснення в Україні	487
25.2. Організаційні форми підприємництва в Україні	489
25.3. Обмеження у здійсненні підприємницької діяльності	494
Питання для самостійної перевірки знань	498
РОЗДІЛ ІХ	
ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	499
Глава 26. Кримінальне право як галузь права	499
26.1. Поняття, завдання та джерела кримінального права	499
26.2. Поняття кримінального закону та його чинність	501
26.3. Поняття, ознаки та класифікація злочинів	504
26.4. Поняття кримінальної відповідальності. Склад злочину та його елементи	505
26.5. Стадії вчинення умисного злочину	508
26.6. Поняття співучасті та її форми. Види співучасників	510
26.7. Поняття множинності злочинів та її види	511
26.8. Обставини, що виключають злочинність діяння	512
26.9. Звільнення від кримінальної відповідальності	513
Глава 27. Покарання та його види. Призначення покарання та звільнення від нього	513
27.1. Поняття покарання та його мета	513
27.2. Система кримінальних покарань	514
27.3. Призначення кримінального покарання	516
27.4. Звільнення від кримінального покарання та його відбування чи заміна його більш м'яким. Погашення чи зняття судимості	518
27.5. Характеристика Особливої частини кримінального права України	520
Питання для самостійної перевірки знань	522
Список рекомендованих джерел	523

Книги, які можуть вас зацікавити

Ораторське мистецтво

Юридична деонтологія.
Навчальний посібник
для підготовки до
іспитів

[Перейти на сайт →](#)